

Dimitrie Cantemir: en rumänsk prins i
upplysningens Europa
Cantemir ur en svensk krigsfångas perspektiv

Anna Svenbro

Bibliothèque nordique
Bibliothèque Sainte-Geneviève, Paris (Frankrike)

21 augusti 2023

Inledning / Introduction

Ett vittnesbörd i motsats till andra / A testimony on Cantemir in contrast to others

- ▶ Många kontakter med olika viktiga personer i Ryssland och Europa.
- ▶ Endast vittnesmål om Cantemir via »köksdörren«.
- ▶ Various contacts with different important people in Russia and Europe.
- ▶ Only testimony on Cantemir seen 'through the service door'.

Frågor / Questions

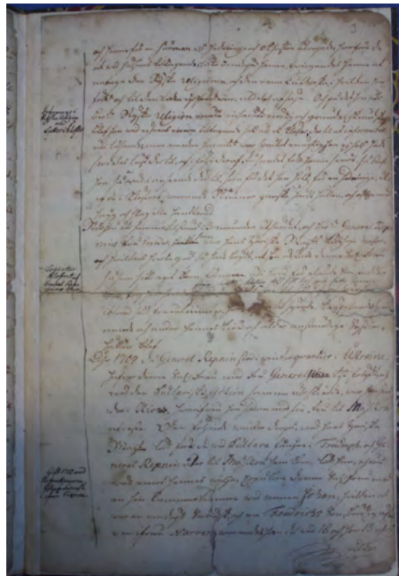
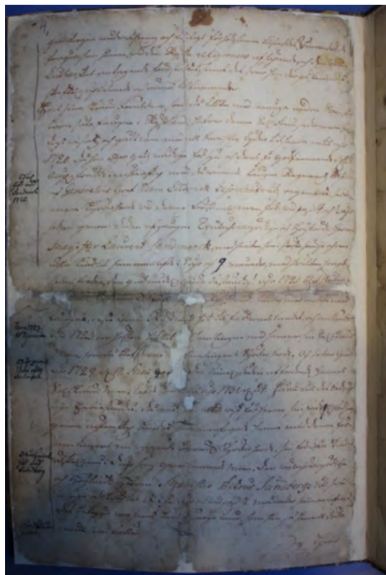
- ▶ Vilka historiska omständigheterna i Peter den stores Ryssland ledde till detta möte?
- ▶ Vem skrev handlingen om Lovisa von Burghausen (1697-1733) (LvB)?
- ▶ Varför kastar LvBs memoarer intressant ljus över Cantemirs exil i Ryssland?
- ▶ What historical circumstances led to this meeting?
- ▶ Who wrote the material on Lovisa von Burghausen (1697-1733) (LvB)?
- ▶ Why do LvB's memoirs cast interesting light on Cantemir's exile in Russia?

Arkivkällor / Archival sources

- ▶ Riksarkivet.
- ▶ »Gammal, mycket illa medfaren och [...] defekt handling« (Otto Bergström).
- ▶ National Archives of Sweden.
- ▶ 'Old, in very poor condition and [...] defective act' (Otto Bergström).

Transkription / Transcription

- ▶ Fullständig reproduktion och kritisk utgåva av Otto Bergström som respekterar 1700-talets stavning och grammatik.
- ▶ *Svenska Autografsällskapets tidskrift*, Band 2, n° 5, mars, 1893, s. 106-113.
- ▶ **Nedladdningsbar version** utgiven av Personshistoriska samfundet (s. 376-381 i pdf dokumentet).
- ▶ Complete reproduction and critical edition by Otto Bergström respecting the spelling and grammar of the 18th century.
- ▶ *Svenska Autografsällskapets tidskrift*, vol. 2, nr 5, march, 1893, pp. 106-113.
- ▶ **Downloadable version** issued by the Personshistoriska samfundet (pp. 376-381 of the pdf document).

Andra viktiga källor / Other important sources

Alf Åberg :

- ▶ *Karolinska kvinnoöden*, Stockholm, Natur & Kultur, 1999.
- ▶ *Fångars elände: karolinerna i Ryssland 1700-1723. Karolinerna och deras värld : studieguide till stormaktstidens slutskede och Fångars elände*, LT, Stockholm, 1992.

Colibrine Sandström, *Sjvedotjka*: roman, Kristianstad, Monitor Förlaget, 1999.

Vem är författare till handlingen? / Who wrote the document?

- ▶ Nekrolog uppläst vid LvBs begravning, utarbetad troligen en tid före LvBs död i Njurunda 1733.
- ▶ Lars Sandmark, LvBs andre man, som var kyrkoherde i Njurunda?
- ▶ Petrus Sundberg, LvB:s tredje man, som övertog Njurunda församling efter Sandmarks död?
- ▶ Flera röster kan höras i denna biografiska berättelse.
- ▶ Obituary read at LvBs funeral, probably prepared some time before LvB's death in Njurunda in 1733.
- ▶ Lars Sandmark, LvB's second husband, who was a vicar in the Njurunda parish?
- ▶ Petrus Sundberg, LvB's third husband, who took over the Njurunda parish after Sandmark's death?
- ▶ Several voices can be heard in this biography.

Lovisa von Burghausen: biografiska detaljer / biographical elements

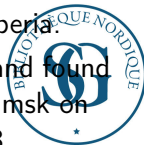
Några datum / A few dates

- ▶ Född 1697 i Narva (svenska Estland).
- ▶ Bortrövad av en rysk soldat och tagen som krigsfånge efter Narva erövring 1704.
- ▶ Tagen till Moskva som slav till ryska fursten och generalfältmarskalken Anikita Repnin.
- ▶ Omkr. 1714: given som present till furstinnan Cantemir, som gengåva för en ädelsten.
- ▶ Born 1697 in Narva (Estonia under Swedish rule).
- ▶ Captured by a Russian soldier and taken as a prisoner of war after the fall of Narva in 1704.
- ▶ Taken to Moscow as a slave to the Russian prince and General Field Marshal Anikita Repnin.
- ▶ Approx. 1714: given as a gift to Princess Cantemir in return for a precious stone.

Några datum / A few dates

- ▶ Första flyktförsöket: fördes av rysk polis tillbaka till Cantemir. Mycket hårt straff men fick hjälp av Cantemirs döttrar.
- ▶ Efter 1714 - 1717: såld till Vassili Turskoï. Skickas under eskort till Tobolsk.
- ▶ 1717: flykt från Tobolsk, med hjälp av svenska krigsfångar i exil i Sibirien.
- ▶ Passerade genom Tyumen och hittade sina föräldrar i Solikamsk på juldagen 1718.
- ▶ First escape attempt: was taken by Russian police back to Cantemir. Very harsh punishment but helped by Cantemir's daughters.
- ▶ After 1714 - 1717: sold to Vassili Turskoï. Sent under escort to Tobolsk.
- ▶ 1717: escape from Tobolsk, with the help of Swedish POWs in exile in Siberia.
- ▶ Passed by Tyumen and found his parents in Solikamsk on Christmas Day 1718.

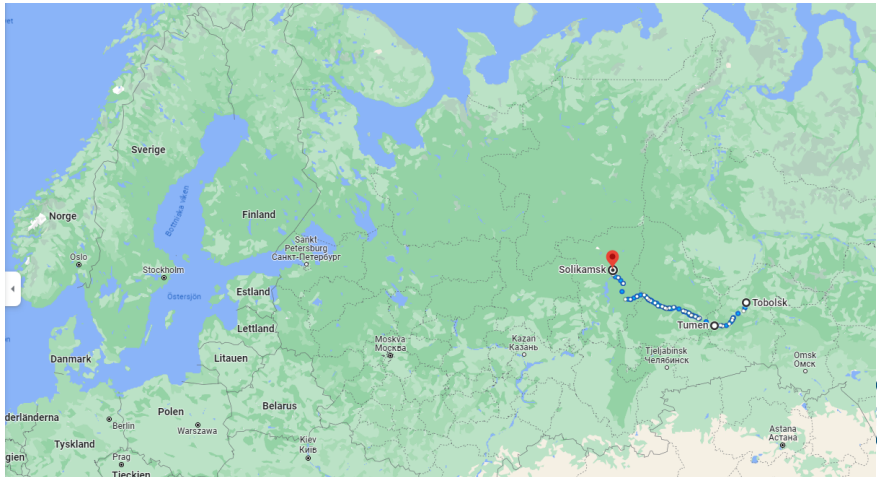

Några datum / A few dates

- ▶ 1720: gifte om sig i Solikamsk med svenska församlingens präst Lars Sandmark.
- ▶ 1721: efter Freden i Nystad, åtföljde sin man till Sverige, där han blev kyrkoherde i Njurunda i Medelpad.
- ▶ Sandmark dog 1729. Hon gifte om sig 1731 med Sandmarks efterträdare Petrus Sundberg.
- ▶ LvB dog i Njurunda den 30 januari 1733.
- ▶ 1720: married in Solikamsk to Swedish parish priest Lars Sandmark.
- ▶ 1721: after the Peace of Nystad, accompanied her husband to Sweden, where he became a vicar in Njurunda in Medelpad.
- ▶ Sandmark died in 1729. She remarried in 1731 to Sandmark's successor Petrus Sundberg.
- ▶ LvB died in Njurunda on January 30th 1733.

»Den Stora Flykten« / 'The Great Escape'

En mycket hård fångenskap / A very harsh captivity

- ▶ LvBs öde som slav skiljer sig från militära krigsfångar.
 - ▶ Tvångskonverterades till ortodoxi.
 - ▶ Giftes bort mot sin vilja med fursten Repnins svenske kammartjänare (dog 1713).
 - ▶ Blev ofta misshandlad av furstinnan Repnin.
 - ▶ Blev förgiftad av hovbagarens fru hos Cantemir.
 - ▶ Hårt straff för sitt flyktförsök.
- ▶ LvB's fate as a slave is different from military prisoners of war.
 - ▶ Forcefully converted to Orthodoxy.
 - ▶ Married off against her will to Prince Repnin's Swedish chamberlain (died 1713).
 - ▶ Often abused by Princess Repnin.
 - ▶ Poisoned by the baker's wife at Cantemir's court.
 - ▶ Harsh punishment for her escape attempt.

I Cantemirs tjänst / At the service of Cantemir

Ankomst till Cantemirs hov / Arrival at the court of Cantemir

- ▶ Hade fångat Ruxandra Cantemirs uppmärksamhet hos fursten Repnin.
- ▶ Överförs som ett objekt från en ägare till en annan.
- ▶ Verkar locka mer sympati än de andra tjänarna till furstehuset => avundsjuka & förgiftning.
- ▶ Räddad tack vare Cantemirs läkare.
- ▶ Caught Ruxandra Cantemir's attention at Prince Repnin's court.
- ▶ Transferred as an object from one owner to another.
- ▶ Seems to attract more sympathy than the other servants of the Cantemir house => jealousy & poisoning.
- ▶ Saved thanks to Cantemir's doctor.

Första flyktförsöket / The first escape attempt

- ▶ 1714 åker Cantemir till Sankt Petersburg.
- ▶ Ger förvaltningen av sin bostad i Moskva till kapten Ivanov och hans hustru => missbehandlar LvB.
- ▶ LvB vill inte ha ett nytt tvångsäktenskap med en armenisk kapten.
- ▶ Gömmer sig i sju veckor hos en engelsk köpmann i tyska slabodden i Moskva.
- ▶ Arresterad efter uppsägning.
- ▶ In 1714 Cantemir goes to Saint Petersburg.
- ▶ Gives the management of his residence in Moscow to Captain Ivanov and his wife => mistreat LvB.
- ▶ LvB doesn't want to face another forced marriage with an Armenian captain.
- ▶ Hides for seven weeks with an English merchant in the German district in Moscow.
- ▶ Arrested upon denunciation.

Straff / Punishment

- ▶ I sex månader är LvB kedjad vid händer och fötter.
- ▶ Hänvisad till att tvätta i ett iskallt kök, till den grad att hon har frostsador på armar och händer.
- ▶ Ingripande av Dimitri Cantemirs döttrar, som mutar vakterna och tar henne till deras kammare på natten så att hon kan hitta lite vila => mildrar straffet.
- ▶ For six months, LvB is chained by the hands and feet.
- ▶ Relegated to doing laundry in a freezing cold kitchen, to the point where she has frostbites on her arms and hands.
- ▶ Intervention of Dimitri Cantemir's daughters, who bribe the guards and take her to their chambers at night so she can find some rest => alleviates the punishment.*

En ofullständig källa / An incomplete source

- ▶ Sedan avbryts historien om LvB hos Cantemir.
- ▶ Handlingen återupptar för att detaljera sitt nya flyktförsök 1717.
- ▶ I tjänst hos Cantemirs mellan efter 1713 och före 1717.
- ▶ Then the story of LvB at Cantemir is interrupted.
- ▶ It resumes with the details of her new escape attempt in 1717.
- ▶ At Cantemirs service between after 1713 and before 1717.

En frånvarande prins / An absent prince

- ▶ Avstånd till sina undersåtar.
- ▶ Lämnar till sina olika förvaltare omsorgen om sina bostäder.
- ▶ Spenderar allt sin tid på sitt kontor.
- ▶ LvB talar om honom endast indirekt.
- ▶ LvB talar om Cantemirs flykt till Ryssland som ett svek mot sultanen (allierad till Karl XII).
- ▶ Distance to his subjects.
- ▶ Leave the care of his homes to his various trustees.
- ▶ Spends all his time in his study.
- ▶ LvB refers only indirectly to him.
- ▶ LvB speaks of Cantemir's flight to Russia as a betrayal of the Sultan (allied to Charles XII).

Slutord / Concluding remarks

Ett sällsynt perspektiv / A rare perspective

- ▶ Perspektivet är väldigt annorlunda av aristokratin eller de intellektuella kretserna.
- ▶ Inget ord om Cantemirs intellektuella, litterära och konstnärliga kvaliteter, inte heller om hans dagliga tillvaro.
- ▶ Cantemir existerar bara i hennes ögon genom sina mellanhänder vid myndighetsutövning eller genom medlemmar av hans familj.
- ▶ The perspective is very different from the aristocracy or the intellectual circles.
- ▶ No word about Cantemir's intellectual, literary and artistic qualities, nor about his day-to-day existence.
- ▶ Cantemir only exists in her eyes through his intermediaries in the exercise of authority or through members of his family.

Ett utdrag ur Colibrine Sandströms bok, *Sjvedotjka*, om LvBs vistelse hos Cantemir.

An excerpt of Colibrine Sandström's book, *Sjvedotjka*, on LvB's stay at Cantemir's.

Tack för er uppmärksamhet!

Thanks for your attention!

anna.svenbro@sorbonne-nouvelle.fr

